ĎÁBLÍK

Elektronický zpravodaj pro členy a přátele Cally • Číslo 184 • Vychází 3. dubna 2019

Milé čtenářky, milí čtenáři,

v minulém březnovém čísle Ďáblíka jste se mohli dočíst o vážných výhradách ekologických organizací k návrhu zcela nového stavebního řádu. Od té doby kritiků z řad profesních uskupení výrazně přibylo a možná pro někoho překvapivě se k návrhu negativně vyjádřila i Bezpečnostní informační služba, která varovala před korupčním rizikem a dalšími negativními dopady takto koncipovaného povolování staveb. Bodejť by ne, když zpracovatelem návrhu zákona jsou podnikatelé a developeři sdružení v Hospodářské komoře, u které si tuto práci zadalo zodpovědné Ministerstvo pro místní rozvoj.

Potěšil mne komentář veřejné ochránkyně práv Anny Šabatové, ve kterém před takovým korporativistickým propojením varuje: *„Stavební zákon je však norma, která nemůže plnit pouze přání soukromých subjektů, ale musí také zohlednit důslednou veřejnou kontrolu a ochranu veřejných zájmů, jako je ochrana životního prostředí nebo kulturních památek. Osobně mám značné obavy, jak velké ohledy bude brát subjekt hájící zájmy převážně velkých developerských investorů na zájmy ostatních účastníků řízení, včetně veřejnosti, vznášet připomínky ke stavebnímu řízení a aktivně tak ovlivňovat kvalitu prostředí, ve kterém žijí. Délka stavebních řízení se využívá jako záminka pro samoúčelné omezování práv veřejnosti.“*

Ombudsmanka připomíná: *„Délka stavebního řízení totiž v drtivé většině případů s připomínkami veřejnosti nijak nesouvisí. Zato souvisí s komplikovaností samotné zákonné úpravy a s průtahy na straně stavebních úřadů. Délka řízení se pouze účelově zneužívá k omezení práv občanů.“* Ví, o čem mluví, vloni totiž obdržel její úřad více než šest set podnětů v oblasti stavebnictví a v 88 % případů u nich našel pochybení stavebních úřadů.

A do třetice ocituji Annu Šabatovou: *„Kontrola veřejné správy ze strany veřejnosti je ukazatelem míry demokratičnosti každé společnosti. Jednou z těchto kontrol je právě možnost veřejnosti vstupovat za určitých podmínek do stavebního řízení a vznášet připomínky, se kterými se veřejná správa musí umět vyrovnat, tedy rozhodnout, zda jsou dané připomínky oprávněné a zda skutečnosti, na které připomínky poukazují, jsou v souladu s platnou právní úpravou. Dosavadní praxe je bohužel taková, že se veřejnost z možnosti kontroly vylučuje. Jde však o zásah do ústavně garantovaných práv. Musíme proto trvat na tom, aby nový stavební zákon vrátil veřejnosti její práva.“* O vývoji kolem projednávání nové stavební legislativy Vás budeme i v našem Ďáblíku pravidelně informovat.

Edvard Sequens

V OBSAHU TAKÉ NAJDETE

Falešné naděje milovníků jádra..... str. 3-5

Studentská stávka za klima..... str. 8

Jak chránit hmyz..... str. 9-10

Petice požaduje zákaz zábavní pyrotechniky..... str. 18

ČR zaostává v ochraně klimatu. Poslanci a vláda by měli konečně nastartovat změnu

Nerozšiřovat těžbu a zarazit plýtvání uhlím v zastaralých elektrárnách vyrábějících na vývoz, zvýšit cíl pro obnovitelné zdroje, aby odpovídal skutečným možnostem, změnit lesní hospodaření na přírodě blízké či zásadně zvýšit příspěvek rozvojovým zemím na vyrovnání se s dopady klimatických změn - to jsou hlavní řešení, na která upozorňují české ekologické, rozvojové a humanitární organizace v nezávislém auditu české klimatické politiky.

Poslancům a poslankyním jej nevládní organizace zaslaly, aby při projednávání speciálního bodu "Informace vlády o ochraně klimatu", který prosadila Pirátská strana, mohli čelit obvyklému předstírání ministrů, že vláda dělá pro snižování emisí a adaptace na změnu klimatu, co může. Bod byl - jako první na program dopoledního jednání - zařazen v reakci na studentskou stávku, která se odehrála 15. března v Praze a dalších téměř dvaceti městech v ČR a podpořilo ji přes sto českých vědců a vědkyň. Celosvětově stávkovaly dva miliony studentů a studentek na více než 2 000 místech ve 125 zemích světa.

Z nezávislého posudku ekologických, rozvojových a humanitárních organizací vyplývá, že Česká republika je jedním z předních světových znečišťovatelů skleníkovými plyny. Zatímco průměr zemí EU je 7,7 tun skleníkových plynů v přepočtu na obyvatele a rok, my jsme s 12,5 tunami na 4. místě v EU. Důvodem je hlavně masivní a velmi neefektivní spalování hnědého uhlí, plýtvavá ekonomika a stagnující rozvoj obnovitelných zdrojů. Ke znečištění přispívá výrazně také spalování benzínu a nafty v dopravě, velkochovy zvířat a skládkování a spalování odpadů. Krajina v naší zemi není vlivem přírodě vzdáleného lesnického a zemědělského hospodaření připravena na dopady změny klimatu, jejíž projevy na našem území narůstají.

Česká republika také nedostatečně pomáhá se zvládáním změny klimatu v rozvojových zemích. Na klimatické finance včetně Zeleného klimatického fondu, hlavního finančního zdroje vzešlého z klimatické dohody z Paříže, příspíváme zhruba desetinou průměru zemí EU (0,004 % HDP proti 0,042 % evropského průměru).

Ministr životního prostředí Richard Brabec často říká, že pokles emisí od roku 1990 je značný (přes 30 %). Jde však o porovnávání aktuální ekonomiky s „kovárnou sovětského bloku", kterou jsme byli. Tento pokles vyvolal pád neefektivního a zastaralého průmyslu, ne dobrá klimatická politika státu. Nyní musíme emise rychle a výrazně snížit, pokud chceme naplnit Pařížskou klimatickou dohodu, tj. adekvátně přispět ke globálnímu úsilí o udržení nárůstu teploty na relativně bezpečné úrovni.

Česká republika má díky silnému domácímu průmyslu obrovskou příležitost stát se jedním z lídrů v oblasti moderních technologií a opřít se o svou tradici strojírenství a stavebnictví. Již dnes se u nás (na vývoz) vyrábí hřídele, stožáry, ložiska či převodovky větrných elektráren a práci díky tomu mají stovky lidí. Pokud se začne rozvíjet větrná energetika i doma, tak jen tento dílčí sektor čisté energetiky vytvoří téměř 2 500 pracovních míst v roce 2030 a 5 500 v roce 2050. I konzervativní Státní energetická koncepce ČR předpokládá, že v roce 2040 bude výroba, stavba a provoz obnovitelných zdrojů potřebovat přibližně tolik nových pracovníků, kolik jich má v té době ještě pracovat v těžbě a spalování uhlí.

Naše ekonomika ale není tak velká, aby dokázala současně investovat do moderní udržitelné energetiky a zároveň do drahého jaderného projektu. Současné jaderné reaktory budou potřeba po dobu nutnou k opuštění uhlí, ale sázka na nové jaderné reaktory je extrémně riziková a dobrou klimatickou politiku by podkopala.

Jiří Koželouh, člen Rady Klimatické koalice a programový ředitel Hnutí DUHA, řekl: *"Je dobře, že poslanci a poslankyně reagují na studentskou výzvu. Česká republika útlum těžby a využívání uhlí zatím brzdí a zároveň brzdí i rozvoj domácích čistých obnovitelných zdrojů. V situaci, kdy máme převzít svůj díl odpovědnosti za řešení největšího globálního problému současnosti, debatujeme o rozšíření těžby hnědého uhlí na velkolomu Bílina či úlevách pro zastaralé uhelné elektrárny. Ministryně průmyslu se snaží prosadit co nejnižší cíl pro rozvoj obnovitelných zdrojů, které by přitom mohly vytvářet nová pracovní místa, přinést příliv zakázek českému strojírenství a stavitelství a podpořit energetickou soběstačnost obcí i regionů."*

Daniel Vondrouš, ředitel Zeleného kruhu, řekl: *"Mnoho zemí intenzivně rozvíjí potenciál úspor a využití domácích obnovitelných zdrojů a postupně odstavuje staré uhelné a jaderné bloky. U nás někteří politici podporují výjimky pro staré uhelné elektrárny a dotace do nových jaderných reaktorů s datem spuštění za desítky let. Budoucí generace voličů žádá změnu a žádá ji hned. Právě teď se rozhoduje o naší budoucnosti."*

Pavel Přibyl, ředitel FoRS - Českého fóra pro rozvojovou spolupráci, řekl: *"Česká republika ani zdaleka nepokrývá spravedlivý podíl na finanční pomoci chudým zemím, které se musejí potýkat s dopady změny klimatu v mnohem větší míře než my. Vláda navíc stále nerozhodla o tom, zda poskytne pro příští roky příspěvek do hlavního nástroje pro zvyšování odolnosti rozvojových zemí vůči změně klimatu - Zeleného klimatického fondu. Je potřeba ukázat, že si svou odpovědnost uvědomujeme, chceme přispět na další léta alespoň dvojnásobně a také vypracovat plán postupného zvyšování příspěvků. Část financí mohou zajistit výnosy z prodeje emisních povolenek."*

Ze společné tiskové zprávy asociací ekologických, rozvojových a humanitárních organizací

Falešné naděje milovníků jádra

V posledních měsících může každého, kdo byť jen letmo sleduje informace o budoucnosti jaderné energetiky v tuzemsku, zmást množství někdy protichůdných informací. A v těch, kteří věří, že nic než nové reaktory elektřinu do jejich zásuvek nezajistí, poslední zprávy musely vyvolat naději, že se přeci jen dočkají spásy. Jak to tedy je?

Minulý ministr průmyslu a obchodu Tomáš Hüner s překvapení zjistil, že přes několikaletou práci vládního výboru pro jadernou energetiku a spousty slov, které padly, nikdo nezpracoval ekonomické analýzy. Nejde jen o vysoké investiční náklady ve stamiliardách korun na jeden reaktor, což z projektu dělá vůbec nejnáročnější stavbu v českých dějinách s dopadem na hodnotu polostátního ČEZu a možnosti dividend, které posílá nejen do státního rozpočtu. Klíčové budou také podpůrné státní finanční mechanismy, protože elektřina z nových jaderných reaktorů se stala zoufale nekonkurenceschopnou. A tato veřejná podpora může jít se svými dopady na peněženky spotřebitelů nebo daňových poplatníků,

případně na obojí v průběhu let do bilionů korun. Tedy vysoce převyšovat dnes tolik kritizovanou podporu pro obnovitelné zdroje energie.

Klíčové ekonomické údaje o protežovaném projektu nových reaktorů chybí dodnes a usnesení vlády, podle něhož měly být na jejím stole podrobné analýzy nejpozději v průběhu podzimu loňského roku, bylo v tichosti zapomenuto. Namísto diskuse nad fakty se premiér Andrej Babiš a ministryně průmyslu a obchodu Marta Nováková začali vyslovovat tu pro prodloužení provozu stávajících čtyř reaktorů v Dukovanech přes padesát let (!), o pár dní později zase pro stavbu nových bloků, která má být dle nich „efektivní a návratná“. Jaderní lobbisté za nové reaktory z toho začali upadat do depresí a dokonce plánovat demonstraci před úřadem vlády.

Novou naději jim přinesla únorová změna ve vedení vládního výboru, když se novým vládním zmocněncem pro jadernou energetiku stal Jaroslav Míl. Výbor přešel z MPO přímo pod premiéra, a aby se namočili všichni, dostali v něm své místo i zástupci všech parlamentních stran. Orgán pak dostal nové

jméno - Stálý výbor pro výstavbu nových jaderných zdrojů v ČR. A hlavně začal být prezentován plán, jak odblokovat dlouhé přešlapování. Totiž, že by ještě letos měla být uzavřena rámcová smlouva mezi státem a ČEZem, v níž bude vláda tenhle nejistý atomový podnik garantovat. Uzavřena by měla být i druhá již konkrétnější smlouva, ale jen na první období do cca 2025. Během něj má probíhat příprava projektu dvou reaktorů v Dukovanech, povolování, vyjednávání výjimek s Evropskou komisí a někdy od roku 2020 je v plánu i tendr na dodavatele. Investorem by měl být ČEZ, respektive jeho dceřiná společnost, a stát se má smluvně zaručit, že kdyby se příprava během tohoto přípravného období zadrhla, tak vynaložené miliardy ČEZu zaplatí tím, že projekt odkoupí. Takto by mělo dojít k ochraně před žalobami ostatních akcionářů, kterým se znehodnotí majetek. Realita může být jiná.

Podstatnou slabinou plánu je, že klíčové rozhodnutí, kdo a jak bude ČEZu garantovat vlastní investici, odkládá na později, minimálně na příští vládu. A její premiér stejně bude muset předstoupit před voliče a přiznat: *„Občane, máš rád jaderné elektrárny? Tak zaplať.“* Sami zástupci menšinových akcionářů již nyní dávají najevo, že pro ně nastíněné řešení negarantuje vůbec nic.

Brzy se pak v plném světle ukáže i další problém. Geopolitický. V Dukovanech nemohou být postaveny nové bloky větší než 1200 MW kvůli omezené dostupnosti vody pro chlazení. Už v loňském suchém létě zůstávalo v korytě řeky méně vody, než kolik jí vypařily dukovanské věže. Sice existuje šest teoretických uchazečů o dodávky, ale třebas korejská KHNP nebo japonsko-francouzská ATMEA takto malé bloky nemají jinak, než na papíře, francouzské reaktory EPR jsou mimo debatu a nad skutečným zájmem kanadského Westinghousu se vznáší pochybnosti. Zbývá tedy ruský Rosatom a čínská CGN. Jediné štěstí, že loňský nápad připravit návrh mezivládní smlouvy, jakou uzavřel Orbán s Putinem pro stavbu nových bloků v Paksi, byl po zjištění, do jakého vazalství se Maďarsko tímto krokem dostalo, odložen.

Aby se debata o jaderné energetice nevedla na základě dojmů, víry nebo lobbistických tlaků, je potřeba vnést do celého rozhodování transparentnost. Rozhodně znepokojující je úplné utajování práce vládního výboru, uzavírání jednání poslaneckého hospodářského výboru před veřejností vždy, když mají jednat o nových reaktorech a vůbec málo zveřejněných konkrétních informací. Pak by se vidělo, zda by stavba nových atomových reaktorů v Dukovanech mohla být ekonomicky efektivní a dokonce návratná,

jak tvrdí Andrej Babiš. Velice o tom pochybuji. Jde o jedny z nejdražších zdrojů elektřiny vůbec a pohled na projekty nových reaktorů nejen v Evropě ukazuje navíc ohromné prodražování projektů a neschopnost dokončit je v dohodnutých termínech.

Naprostá orientace na jádro v české realitě ve svém důsledku znamená, že roste spotřeba energie, neplníme evropské závazky v energetické efektivitě, zpoždění jsme nabrali v plnění plánů na rozvoj chytrých sítí, stagnujeme v rozvoji obnovitelných zdrojů a jejich jen kosmetický růst plánujeme i pro další desetiletí. Je potřeba otočit kormidlem a začít urychleně pracovat na moderní energetické koncepci České republiky, která zohlední rychlý vývoj technologií, proměňujících se trhů i potřebu urychleně snížit emise skleníkových plynů. Ta stávající změněné situaci, potřebám udržení životního prostředí pro život a posílení energetické bezpečnosti České republiky již neodpovídá.

Edvard Sequens, psáno pro Kompost

Uhelná komise má smysl, nové jaderné reaktory by však byly vysoce rizikový vstupní předpoklad

Česká republika může zavřít do roku 2030 všechny uhelné elektrárny, pokud omezí zbytečný masivní vývoz elektřiny a nastartuje rozvoj čistých domácích obnovitelných zdrojů. České ekologické organizace proto podporují návrh vicepremiéra a ministra životního prostředí Richarda Brabce na založení široké komise, která by identifikovala možnosti přechodu ČR od fosilních paliv.

Ekologické organizace jsou připraveny vést racionální debatu o možnostech a sociálních řešeních nutného ústupu od fosilních paliv. Zadání komise by mělo být - podobě jako v Německu - stanovit datum úplného ukončení těžby a spalování uhlí a plán, jak toho dosáhnout. Zároveň však musí ministr životního prostředí a celá vláda dělat už teď kroky, na něž žádná komise není potřeba - například zabránit rozšíření velkolomu Bílina či udělení výjimek z emisiních limitů uhelným eletrárnám, zvýšit těžební poplatky a zabránit prodeji dalších uhelných elektráren soukromým firmám, které je chtějí dlouhodobě provozovat.

Vicepremiér zmínil návrh na zřízení komise v pořadu Otázky Václava Moravce, které reagovaly mimo jiné na doposud největší globální i českou stávku studentek a studentů za řešení změny klimatu v pátek 15. března.

Podle nedávné studie - kterou si nechaly na základě velice podrobného modelu české energetiky spočítat nevládní organizace a zástupci moderního průmyslu - je reálně možné odstavit uhelné elektrárny do roku 2030, za podmínky rychlého (avšak realistického) rozvoje obnovitelných zdrojů. Nejstarších uhelných zdrojů se můžeme zbavit prakticky hned díky možnosti omezit vysoké vývozy elektřiny, viz tisková zpráva. Již pět let stará Státní energetická koncepce ČR předpokládá zásadní útlum spalování hnědého uhlí a růst výroby z obnovitelných zdrojů.

Ekologické organizace však varují před přílišným akcentem na jadernou energetiku. Počítají s tím,

že současné jaderné reaktory budou potřeba pro zajištění opuštění uhlí, ale sázka na nové jaderné reaktory je extrémně riziková a mohla by celé řešení podkopat. Naopak trend rozvoje obnovitelných zdrojů je zcela jasný v globálním měřítku, zapojit se České republice doporučuje i Mezinárodní energetická agentura. Naše země má v této oblasti velké, nevyužité a dostupné rezervy - jen do roku 2030 mohou nově postavené obnovitelné zdroje zajistit víc elektřiny než hypotetický nový jaderný blok, jehož výstavba ovšem v tomto termínu není proveditelná.

Velké rezervy má Česká republika i v energetické spotřebě, která navíc v posledních letech začala růst. České hospodářství je více než dvojnásobně energeticky náročné, než je průměr zemí Evropské unie. Proto promyšlené a koordinované zaměření na reálné snížení spotřeby, umožní rychlejší opouštění spalování uhlí.

Jiří Koželouh, programový ředitel Hnutí DUHA, řekl: *"Návrh vicepremiéra R. Brabce dává jednoznačně smysl. Komise by měla mít jasné zadání - najít datum úplného ukončení těžby a spalování uhlí. Technickými, sociálními i ekonomickými aspekty odklonu od fosilních paliv (a zejména od uhlí) se zabývají ekologické organizace již dlouho a jsou připraveny vést racionální debatu. ČR má skvělé možnosti rychle snižovat svoji závislosti na uhlí, díky velkým přebytkům výroby elektřiny i potenciálu domácích čistých obnovitelných zdrojů. Racionální debatu jsme připraveni vést i o jaderné energetice. Nemá smysl jít německou cestou, tedy odstavit napřed jaderné reaktory, ale také by bylo nezodpovědné sázet na výstavbu nových jaderných reaktorů a utopit v nich čas i peníze."*

Daniel Vondrouš, ředitel Zeleného kruhu, řekl: *"Je dobře, že se ministr Brabec inspiruje stabilní a čitelnou německou politikou a úspěšnou modernizací tamní energetiky. S řešením klimatické krize ale musíme začít hned. Zvažovaná stavba nových jaderných reaktorů v oficiálně předpokládaném tempu jeden za 20 let, by v nejbližších dekádách neměla významný přínos, pouze by odčerpávala peníze."*

Edvard Sequens, předseda Calla - Sdružení pro záchranu prostředí, řekl: *"Budoucí podobě české energetiky chybí plán B, když vše vsadila na stavbu nových jaderných reaktorů, která se ukazuje více chimérou, než reálnou možností. Návrh na vládní uhelnou komisi je příležitostí, jak alternativy nejen prodiskutovat, ale zejména na nich začít pracovat."*

Lukáš Hrábek, tiskový mluvčí Greenpeace, říká: *"První reakce na studentské stávky a jejich požadavky z úst ministra životního prostředí Richarda Brabce byla trochu mimo. Zatímco studenti požadovali v souladu s ambiciózním scénářem zprávy IPCC rychlejší a ambicióznější snižování emisí skleníkových plynů do roku 2030, pan ministr mluvil až o situaci po roce 2040. Návrh založit uhelnou komisi, která by ústup od uhlí v ČR zrychlila, je mnohem zajímavějším krokem. Je důležité si ale uvědomit, že pokud chceme emise snižovat opravdu do roku 2030, nepomůže nám s tím stavba nových jaderných reaktorů, už z toho jednoduchého důvodu, že se do roku 2030 žádný reaktor postavit nestihne."*

Tiskové sdělení Hnutí DUHA, Calla, Greenpeace a Zeleného kruhu

Zelený kruh a Klimatická koalice vítají středoškolskou stávku za klima v ČR

Klimatická koalice (platforma rozvojových a ekologických organizací zabývajících se změnou klimatu) a Zelený kruh (asociace ekologických organizací) velmi vítají, že se studentky a studenti českých středních škol připojují ke globálním akcím mladých lidí a první studentskou stávkou za klima budou v pátek (15. března) naléhat na řešení nejzávažnějšího globálního problému současnosti.

Myšlenku stávek inspirovala švédská středoškolačka Greta Thunberg, když v srpnu 2018 krátce před parlamentními volbami opustila školní lavici a v době vyučování stála před švédským parlamentem

s transparentem *“Skolstrejk för klimatet” (školní stávka pro klima)*. Od voleb se svou stávkou každý pátek pokračuje a inspirovala tím globální hnutí. Od listopadu 2018 probíhají čím dál větší stávky v Evropě, USA, Austrálii, Japonsku či některých jihoamerických a afrických státech, rozvíjí se středoškolské hnutí Fridays For Future, které zahrnuje už padesát zemí světa.

Základní požadavek studentek a studentů je přitom velmi jednoduchý - požadují, aby politici začali konečně brát vážně závazky Pařížské dohody, včetně jasných závazků mezigenerační a klimatické spravedlnosti, a aby se řídili jednoznačnými vědeckými závěry.

Do České republiky přichází stávka za klima ve správný čas a na správné místo.

- Energetické společnosti zde provozují flotilu zastaralých uhelných elektráren, podstatná část jejich výroby přitom směřuje na vývoz. Zároveň nevyužíváme potenciálu výroby energie z obnovitelných zdrojů, ani dostatečně neomezujeme plýtvání energií a vodou. Také se zde navzdory doporučení vědců připravuje další rozšíření těžby uhlí, konkrétně ve velkolomu Bílina.
- ČR není ani připravena na dopady změny klimatu, jejíž projevy narůstají. Příkladem je lesní hospodaření, které se řídí zastaralými pravidly, a lesníci tak nemohou chránit lesy před suchem.
- ČR také ani zdaleka nepokrývá svůj spravedlivý podíl na rozvojové a humanitární pomoci chudým zemím, které se musejí v mnohem větší míře než my potýkat s dopady změn klimatu.

Naše země tedy rozhodně nedělá pro zastavení změny klimatu na relativně bezpečné úrovni dost. Přitom má významné možnosti snižovat emise skleníkových plynů a zajistit tak i čistý vzduch a odolnou krajinu, posílit energetickou bezpečnost, rozhýbat potřebné inovace a přejít na čistou bezuhlíkovou ekonomiku a energetiku i dopravu založené na efektivně využívaných obnovitelných zdrojích. Potřebné technologie jsou k dispozici a čím dál dostupnější. Řešení tedy záleží na politicích a hlasu veřejnosti, a právě proto je studentská stávka dobrým prostředkem ke změně.

Pevně doufáme, že akce studentek a studentů beroucích se o svoje právo na budoucnost pohnou k potřebné akci jak politiky a političky, tak i celou generaci jejich rodičů a prarodičů. Těm středoškoláci spolu s Gretou Thunberg vyčítají lhostejnost k vědeckým faktům a neochotu změnit své chování i směřování společnosti.

Prohlášení jednotlivě podporují také tyto členské a přidružené organizace a sítě Klimatické koalice, členské organizace Zeleného kruhu a další organizace: Calla - Sdružení pro záchranu prostředí, Centrum pro dopravu a energetiku, Ekologický institut Veronica, Ekumenická akademie, Greenpeace, Hnutí Brontosarus, Hnutí DUHA – Friends of the Earth Czech Republic, Limity jsme my, Na Zemi, Nezávislé sociálně ekologické hnutí – NESEHNUTÍ, Platforma pro udržitelný rozvoj a etiku, Přátelé přírody, z.s., Spolek zastánců dětských práv - česká sekce Defence for Children International, Společnost pro trvale udržitelný život a Světlo pro svět.

Dr. Alexander Ač, vědecký pracovník Ústavu výzkumu globální změny AV ČR, k tomu říká:

“V průběhu dvanácti let je potřeba snížit celosvětové emise CO2 o téměř 60 %, jinak oteplení překročí hranici 1,5 °C a riziko rozsáhlých nevratných změn se výrazně zvýší. Svět dnes není na cestě k naplnění závazků z Paříže, které by znamenaly oteplení o víc jak 2,5 °C do konce století. Krizi změny klimatu nepřikládáme náležitý význam a dosavadní snahy o řešení jsou nedostatečné. Proto považují aktivní přístup mladých lidí za zcela legitimní."

Tisková zpráva Klimatické koalice a Zeleného kruhu

Studentská stávka za klima

15. března 2019 se studenti z České republiky poprvé připojili k celosvětovým pátečním stávkám na protest nečinnosti politiků při (ne)řešení problematiky klimatických změn a globálního oteplování. Inspirací pro ně byla šestnáctiletá studentka Greta Thunberg, která sama začala místo školy chodit před švédský parlament. Postupně jí začali napodobovat studenti v Evropě, Asii, Austrálii i Americe.

Kromě české metropole se studenti rozhodli zorganizovat ve jméně celosvětového hnutí Fridays for future stávky i v Brně, Ostravě, Olomouci, Plzni, Českých Budějovicích, Třeboni, Rakovníku, Mostě, Liberci nebo ve Valašských Kloboucích. V Praze se do stávky zapojilo kolem dvou tisíc studentů, v centru Jihočeského kraje o něco méně – na náměstí Přemysla Otakara II. přišlo svůj nesouhlas s nedostatečným zájmem ze strany politiků o změny klimatu vyjádřit přibližně 200 až 300 účastníků, nejen z řad studentů, ale i dospělých. Po uvedení vystoupili i čtyři řečníci – Michal Paroulek, Růžena Šandová, Lada Klimešová a Lucie Vlasáková.

Zatímco v Českých Budějovicích stávka probíhala poměrně klidně, v Praze hlavní organizátoři předali českým politikům jasný vzkaz. *„Požadujeme záruku, že uděláte maximum pro to, abyste odvrátili oteplení planety o více než 1,5 °C. Chceme záruku toho, že začnete naslouchat vědcům a budete snižovat emise skleníkových plynů. Dáváme vám dva týdny. Pokud do dvou týdnů nedostaneme záruku, budeme pokračovat. Nechceme falešné sliby ani slova podpory, chceme, abyste jednali,“* vzkazují za českou odnož Fridays for future Veronika Zemanová, Štěpán Štulc a Petr Doubravský. Záleží na rozhodnutí zákonodárců, jestli studenti dále budou vycházet do ulic, nebo se klimatická krize opravdu začne jako krize řešit.

Ano, hlavní slovo mají v řešení klimatické krize politici, to ovšem neznamená, že ani my, obyčejní občané, nemůžeme sami přispět svou troškou do mlýna a nesnažit se pomoc naší planetě. Jedním z kroků, který můžeme učinit, je snaha vyhýbat se zbytečným jednorázovým plastům. Jeden, dva sáčky, které třeba za den nepoužijeme, jsou sice nic, ale když nás bude víc, co si něco takového řekne, tak můžeme dát dohromady vysoké číslo, které už nějaký vliv mít může. Pomoct můžeme i tím, že ráno necháme auto zaparkované před domem a do školy nebo do práce vyrazíme pěšky, na kole, nebo hromadnou dopravou. Nemusíme létat letadlem na drahé dovolené někam na druhý konec světa. Můžeme alespoň jednou, dvakrát do týdne jíst bezmasá jídla a využívat lokálních potravin, než konzumovat ovoce a zeleninu z Afriky.

Radana Panská

Jak chránit hmyz

O tom, že je ochrana hmyzu zapotřebí, už dnes nepochybují ani čeští novináři a pomalu to začíná docházet i některým světlým výjimkám mezi politiky. Stačí projet některé titulky z poslední doby: „Hmyz vymírá, podle vědců do sto let zmizí“, „Kolaps ekosystému? Na celém světě rekordně ubývá hmyzu“, „Vídeň a Bratislava budou více chránit hmyz“, „Rekordní počet Bavorů vytáhl do boje za ochranu včel“, „Německo chystá zákon na ochranu hmyzu“ etc.

A teď přichází jaro a ptá se, co jsme přes zimu udělali (nebo alespoň vymysleli) v ochraně hmyzu. Univerzální návod pochopitelně neexistuje. Vždy musíme vyjít z místních podmínek a trochu nebo i hodně improvizovat. Ale aniž bych chtěl komukoli cokoli vnucovat, v ochraně hmyzu je dobré myslet na několik základních pravidel. Platí téměř beze zbytku, ať už se jedná o volnou krajinu, městskou zeleň, zahradu nebo třeba panelákový balkón.

Za prvé vytvořte co nejrozmanitější prostředí. Čím rozmanitější bude, tím více druhů si v něm najde svoje oblíbené stanoviště. Je třeba myslet i na to, že mnoho druhů hmyzu potřebuje na malé ploše

stanovišť hned několik, protože je obývá v různých vývojových stadiích nebo je vyhledává podle okolností (potrava, kladení vajíček, úkryt apod.). Kdo zahradu vyseká na golfový trávník a obklíčí túje mi, musí si motýly koupit v hobbymarketu (na solární pohon). A ty túje mu mimochodem stejně sežerou invazní krasci.

Jakákoli podivnost nebo nepravidelnost bývá ku prospěchu – staré a mrtvé stromy naležato i nastojato, pařezy, hromádky větví, nedosečené trávníky, kopřivová zákoutí, zídky a kamenné hromady, staré pískoviště, podmáčená ploška, kompost nebo cokoli dalšího, co onu kýženou rozmanitost zvyšuje. Využijte maximálně možnosti, které vám nabízí vaše okolí a klidně je i zvýrazněte. A co zrovna nemáte k dispozici, můžete dotvořit, přidat, vykopat nebo dosít. Hmyzí hotel nebo broučí budka se můžou stát třešinkou na dortu.

Trávníky nesekejte pravidelně a najednou. Nejlepší je sekat je mozaikovitě a na přeskáčku. Někde častěji a jinde třeba jednou za rok. Důležité je, aby na trávníku nebo na louce byla v každém okamžiku sezóny alespoň někde vyšší vegetace (ideálně kvetoucí), kde najde hmyz útočiště. Protože předpokládám, že stejně jako hmyz preferujete pestrý a kvetoucí porost, lze doporučit časnou seč, která podpoří byliny a omezí trávy (u pozdní seče by to bylo naopak). Pěkně kvetoucí plošky nebo jednotlivé rostliny můžete při sekání vynechat.

Pokud trávníky dosíváte, zkuste primárně kvetoucí byliny a používejte semínka regionálního původu, pokud je to jen trochu možné. Vyhněte se komerčním směsím pochybného původu, nepůvodním druhům či kultivarům a především invazním rostlinám. A pokud chcete mít regionální jistotu, přeneste třeba na nově osévaný pozemek seno z blízké pěkně kvetoucí louky nebo si v okolí semínka sami nasbírejte.

Holé plošky se nesnažte za každou cenu zatravňovat, protože je vyhledává celá škála zajímavých hmyzích druhů. Třeba na nich mohou hnízdit samotářské včely. Lze je naopak zkusit opatrně udržovat,

třeba zřízením hracího místa pro děti nebo občasným jemným narušením. Můžete na nich zkusit i vytvoření drobné kolmé či pozvolnější stěny.

Staré stromy opečovávejte, dokud to jen trochu jde. A když už to nejde, stejně se jich nezbavujte. Mrtvé dřevo je „kámoš“, ne palivo do kamen. Pokud máte v okolí staré stromy, myslete včas na jejich nahrazení mladšími, protože až se ty staré rozpadnou, bude už pozdě sázet. Sázejte s rozmyslem a s ohledem na konkrétní místo. Když obnovujete třešňový sad, sázejte třešně. Nejen kvůli chutným plodům a zachování paměti místa, ale i kvůli havěti, která je na třešňový sad pravděpodobně navázaná a ocení kontinuitu.

Sázejte prioritně původní listnaté dřeviny či krajové odrůdy ovocných stromů. V delším výhledu se hodí dub, který vyhledává nejširší spektrum živočichů, neprohloupíte ale ani s rychleji rostoucími dřevinami, třeba s nedoceněnou jívou, jež hostí celou řadu vzácných a zajímavých brouků. A když už jsme se dostali k vrbám, nebojte se je (ale ani některé jiné stromy) ořezávat na hlavu, neboť ladovské hlavaté vrby do naší krajiny prostě patří. Tip pro fajnšmekry: Zasaďte rovnou kus velké větve nebo kmenu a přeskočíte fázi pěstování proutku. Vrby velmi dobře koření i ve formě hodně velikých „řízků“.

Vodu podporujte a zadržujte, dejte jí prostor. Pokud na pozemku není, zkuste pro ni udělat „nebeské“ jezírko. Vodní hmyz si do vaší tůňky najde cestu sám, zatímco vodním a mokřadním rostlinám se vyplatí trochu pomoci (např. dosazením, dosevem nebo i přenesením bahna). Pokud máte možnost, vytvořte jezírka dvě nebo víc a udržujte je v různých fázích vývoje. Některé nechte zvolna zarůstat, v jiném po čase třeba obnovujte holé dno.

Myslete na to, že vodní nádrže se mohou stát pro mnoho druhů živočichů pastmi, z nichž nedokážou vylézt. Pak je třeba vodní plochu zabezpečit, přidat mělký litorál přecházející plynule v souš, prkénko pro vylézání obojživelníků nebo komerčně vyráběný plovák. Nejen pro ptáky, ale i pro hmyz se vyplatí zřídit pítko, třeba jen ze staré plastové misky. I do pítka se vyplatí dát kameny přesahující hladinu vody, které hmyzu usnadní přístup a zachrání ho před utopením.

A asi netřeba zdůrazňovat, že chemie hmyzu škodí, takže na zahrádku ani jinam nedoporučujeme. Ona nakonec škodí i nám samotným. A když se zamyslíte nad předchozími odstavci, překvapivě často platí, že co se líbí hmyzu, vyhovuje i lidem. Takže kdo by hmyz nechtěl chránit, protože je krásný, zajímavý a užitečný, může ho podporovat i z ryze sobeckých důvodů.

Jiří Řehounek

Další zdroje informací k tématu ochrany hmyzu:

Web „Příroda ve městě“: http://calla.cz/prirodavemeste/

Web „Stromy a hmyz“: http://calla.cz/stromyahmyz/

Publikace „Ohrožený hmyz nelesních stanovišť“: http://www.lepidoptera.cz/publikace/kniha-ohrozeny-hmyz-nelesnich-stanovist-ochrana-a-management

Článek „Chcete chránit přírodu? Učte děti sbírat hmyz!“: http://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/analyzy-komentare/chcete-chranit-prirodu-ucte-deti-sbirat-hmyz

Příručka o květnatých pásech

Zatím v angličtině je zájemcům k dispozici příručka o zakládání květnatých pásů v zemědělské a městské krajině. Vznikla ze spolupráce pracovní skupiny Ekologie obnovy při katedře botaniky PřF JU s biology ze sasko-anhaltské Hochschule Anhalt v Bernburgu. Publikace shrnuje základní poznatky o květnatých pásech z pohledu botaniky i zoologie a také praktické rady pro jejich zakládání. Příručka je pro všechny volně ke stažení na: http://restoration-ecology.eu/CZ/data/uploads/Guidelines_flower-rich%20structures%20FINAL.PDF.

Jiří Řehounek

Občanův průvodce po procesu EIA

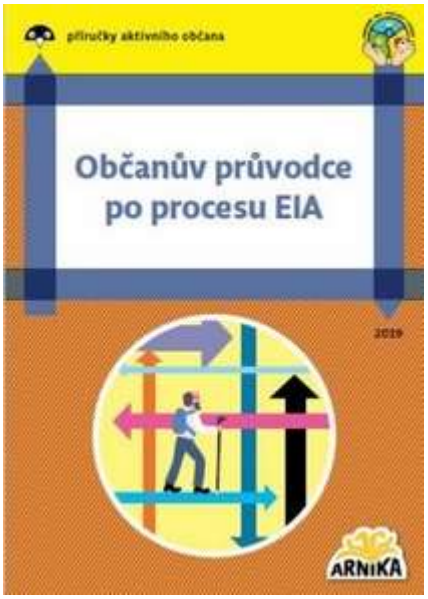

Autor: Ondřej Tošner

Proces EIA (Environmental Impact Assessment) patří k základním nástrojům, které umožní posoudit dopad velkých stavebních projektů na životní prostředí. Tento proces sestává zejména z vypracování a projednání dokumentace, zpracování posudku, vydání stanoviska a jeho zahrnutí do příslušného rozhodnutí vydaného v navazujícím řízení. Jak se v celém procesu vyznat, jaké stavby do něj spadají a jak se může účastnit veřejnost? To vše a mnoho dalšího do hloubky popisuje náš nový průvodce.

Stahujte zde: https://arnika.org/obcanuv-pruvodce-po-procesu-eia-2

Občanův průvodce po územním plánu (po novele stavebního zákona

Autorka: Vendula Zahumenská

Nová, aktualizovaná verze publikace přináší kompletní informace o tom, jak se zorientovat v procesech územního plánování, jakou roli hrají jednotliví aktéři v rozhodování se zřetelem na postavení občanských spolků, jakým způsobem vzniká územní plán a jak se z pozice občana do rozhodování zapojit. Publikace přináší informace o změně stavebního zákona, který prošel rozsáhlou novelou (už několikátou v pořadí) a od 1. 1. 2018 platí jeho nová verze. Změna se dotkla především zkráceného pořizování změn územního plánu a účasti spolků v územním a ve stavebním řízení. Obsahuje důležitá rozhodnutí soudů, vzory důležitých dokumentů a rady podle nejnovější právní úpravy.

Stahujte zde: https://arnika.org/obcanuv-pruvodce-po-uzemnim-planu-po-novele-stavebniho-zakona

Občanův průvodce územním a stavebním řízením (po novele stavebního zákona)

Autoři: Petr Svoboda, Vendula Zahumenská

Zorientovat se v územních a stavebních řízeních není jednoduchá věc, může se vám ale významně hodit, pakliže se ve vašem okolí chystá výstavba. Účast ve správních řízeních je základním nástrojem, jak se bránit proti škodlivým záměrům. Po novele stavebního zákona se účast veřejnosti významně zkomplikovala. Připravili jsme proto komplexního průvodce, který vám s orientací v řízeních i po této novele pomůže. Kdo se řízení může účastnit, v jakém okamžiku, jaké jsou lhůty a jaká práva účastníků? To vše a mnohem více najdete v tomto průvodci.

Stahujte zde: https://arnika.org/obcanuv-pruvodce-uzemnim-a-stavebnim-rizenim-po-novele-stavebniho-zakona-3

Kocourkov u Blatné

V roce 2009 se Calla přihlásila do řízení o kácení stromů v silniční aleji u Blatné, které vedl krajský úřad kvůli výskytu chráněného páchníka hnědého. Kolega Lukáš Čížek pro nás tehdy vypracoval entomologický posudek. Řízení proběhlo, některé stromy byly ke kácení povoleny. Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) muselo splnit úřadem dané podmínky. Prostě standardní úřední postup, když jde o zvláště chráněný druh.

O to nepochopitelnější se zdá, že v roce 2018 padly u Blatné další stromy, tentokrát ale bez udělení výjimky z ochranných podmínek páchníka. Firma najatá ŘSD poslala k zemi prakticky všechny biologicky

cenné stromy, v několika z nich byl potvrzen výskyt různých vývojových stadií páchníka, v jednom také kovaříka rezavého, dalšího chráněného brouka. Kácení povolil Městský úřad v Blatné, aniž se obtěžoval zjišťovat cokoli o páchnících a výjimkách. Zástupci ŘSD i města přitom museli tušit, že výjimka bude zapotřebí. Případ poté řešila Česká inspekce životního prostředí, která uložila ŘSD pokutu 200 000 korun, zatímco kácející firma si odnesla sankci ve výši 50 000 korun. Zda je tato výše pokuty adekvátní, ponechávám na posouzení čtenářů.

Paradoxní je, že v jižních Čechách právě probíhá velký LIFE projekt, který má podpořit populaci páchníka. Zatímco mizí další a další stromy, v nichž tento celoevropsky chráněný brouk ještě přežívá. U Blatné z iniciativy státní organizace a se souhlasem orgánu ochrany přírody. Kocourkov hadr…

Jiří Řehounek

Kůrovec Muromec

Už je to tu zase. S jarem ožívá mýtus kůrovce, který jako by z oka vypadl bohatýrům z ruských bylin. Prý že za současnou kůrovcovou kalamitu mohou bezzásahové zóny na Šumavě. Že ty vyprávěnky šíří někteří jihočeští politici (poslanec Zahradník: *„ ...původ kůrovcové kalamity hledejme v bezzásahovosti na Šumavě - ikoně ekologických aktivistů.“*), to už je místní folklór. A to, že jej jako mantru opakují někteří lesníci, kterým je bezzásahovost trnem v oku, tomu už jsme přivykli též.

V Ohlasech písní kůrovcových zaznívají neuvěřitelné věci. Ostatně už někdejšímu řediteli NP Šumava Janu Stráskému údajně jeho lesničtí poradci tvrdili, že zlatý brouček má dolet až 200 kilometrů (a někdy i nekonečno). Teď už snad chybí jen konečný důkaz o tom, že lýkožrouti napadají a žerou dřevorubce.

V rachotu mimořádných legislativních opatření (senátor Oberfalzer*: „Chceme být rychlejší než brouk.“*) a dotačních titulů na boj s kůrovcem přitom zapadlo to nejdůležitější a nejúčinnější opatření, které většina lesníků zatím setrvale ignoruje: Nesázet smrk pod 900 metrů nad mořem.

Jiří Řehounek

ZELENÉ PERLY ZA ROK 2019

„To, co udělal Martin Bursík, ten zločin, který vykonal na Národním parku Šumava, se ukázal jako zločin pro celou ČR, protože kůrovec se při transportu rozšířil do celé ČR a zničil většinu českých lesů. A za ten zločin by měl být někdo potrestán.“

Vojtěch Filip, poslanec KSČM, v článku „Komunisté znovu předloží zákon o Národním parku Šumava“, který vyšel 27. března 2019 v Haló novinách

"Často slýchávám, že příroda si poradí sama, že kůrovec je její součástí a člověk na co sáhne, to zkazí. Dobrá, potkani jsou také součástí přírody, také se rychle množí. Přestaneme tedy provádět deratizaci a ekofanatici vyhlásí území s výskytem potkanů či štěnic za bezzásahová území? Toho bych se nerad dožil."

Jan Zahradník, poslanec ODS (osobní Facebooková stránka, 20. února)

Sčítání ptáků na krmítkách ovládla sýkora koňadra

První lednový víkend byl u nás ve znamení sčítání ptáků na krmítkách. Díky spolupráci veřejnosti získala Česká společnost ornitologická údaje o tom, kteří ptáci kde navštěvují krmítka. Pomocí dlouhodobého projektu občanské vědy ČSO časem zjistí, kteří ptáci u nás v zimě ubývají či přibývají. Kromě toho mohou čeští ornitologové porovnávat výsledky se zahraničím. Další ročník sčítání na krmítkách plánuje ČSO na 10. - 12. ledna 2020.

Jednoznačnou vítězkou prvního ročníku celoplošného sčítání ptáků na krmítkách je sýkora koňadra, jeden z nejznámějších opeřenců. *„Sýkora koňadra byla nejčastějším hostem našich krmítek, a to jak v celkových počtech, tak v plošném výskytu. Přes 85 procent účastníků ji na svém krmítku zaznamenalo. Ze všech sýkor se vyskytovala v největších hejnech,“* říká koordinátorka sčítání Dita Hořáková. Oficiální výsledky včetně možnosti filtrování krajů a okresů jsou k dispozici na webu https://krmitka.birdlife.cz/vysledky-2019/.

Premiérového ročníku sčítání ptáků na krmítkách od 4. do 6. ledna se zúčastnilo 14 tisíc lidí z celé republiky. *„Očekávali jsme asi desetkrát menší účast. Takový masivní zájem potvrzuje, že lidé se o životní prostředí ve svém okolí zajímají víc, než by se mohlo zdát,“* hodnotí ředitel ČSO Zdeněk Vermouzek.

Prvním ročníkem sčítání ptáků na krmítkách ornitologové zahájili nový dlouhodobý program občanské vědy. *„Díky spolupráci s veřejností jsme v prvním ročníku získali údaje o tom, kteří ptáci navštěvují krmítka v jednotlivých okresech a krajích. Výhledově, v horizontu několika let, zjistíme, jací ptáci ubývají a přibývají,“* říká Hořáková.

V Plzeňském, Jihočeském a Karlovarském kraji sčítali účastníci v samostatném projektu Ptačí hodinka. Ve stejné době pozorovali krmítka také dobrovolníci v přilehlé oblasti Bavorska. Přestože tato území přímo sousedí, výsledky pozorování se liší. *„Zatímco na českém území byla nejpočetnějším druhem jednoznačně sýkora koňadra, na bavorské straně první příčku obsadil vrabec polní,“* komentuje výsledky Alena Skálová, koordinátorka občanské vědy ČSO.

Tisková zpráva ČSO (redakčně kráceno)

Startuje pátý ročník soutěže o Odpadového Oskara

Arnika letos popáté hledá obce z celé ČR s nejefektivnějším odpadovým hospodářstvím. Odpadového Oskara získají obce s nejnižší produkcí směsných komunálních odpadů. Zvláštní ocenění čeká na města s nízkou produkcí a zároveň vynikající mírou recyklace nebo zajímavým nápadem pro hospodaření s odpadem. O umístění měst v jednotlivých krajích rozhodne odborná porota a vítěze vyhlásí během letošního června.

Obce a města po celé republice hledají cesty, jak nejefektivněji motivovat své obyvatele, aby

co nejlépe třídili a do směsných kontejnerů vyhazovali co nejméně odpadu. Vítězové z minulých ročníků jsou důkazem, že chytře nastavené odpadové hospodářství šetří nejen přírodu, obecní rozpočty, ale i peněženky domácností. Své tipy může posílat každý do 30. dubna 2019 na e-mail milan.havel@arnika.org.

„Vysoká produkce směsného odpadu je velkým problémem v oblasti nakládání s odpady v České republice. Abychom v roce 2025 dosáhli cíle oběhového hospodářství a recyklovat 55 % komunálních odpadů, bude třeba do té doby ze skládek odklonit téměř jeden milión tun těchto odpadů a umět je využít. Je téměř jisté, že dojde ke zdražení skládkování. Je proto v zájmu všech obcí, aby se pokusily produkci směsného odpadu snížit. Vzhledem k tomu, kolik obcí to již dokázalo, to považuji za možné,“ upozorňuje Milan Havel z Arniky.

Arnika ocení města a obce, jejichž roční produkce směsného odpadu v přepočtu na 1 obyvatele nepřesáhne 150 kilogramů. Rozhodující přitom budou data za rok 2017. Jedná se o hodnotu, které běžně dosahují města a obce ve vyspělých státech, jako například v Německu nebo Rakousku. Více informací včetně výsledků soutěže z minulých let je na www.arnika.org/odpadovy-oscar.

Věděli jste, že:

- Roční produkce směsného odpadu v přepočtu na 1 obyvatele se v ČR pohybuje kolem 265 kg. Přitom obce produkují asi 195 kg a firmy 70 kg.

- Úroveň recyklace komunálních odpadů v roce 2017 je podle údajů Ministerstva životního prostředí 38 %.

- Mezi cíle oběhového hospodářství pro komunální odpady patří dosáhnout úrovně recyklace 55 % v roce 2025, 60 % v roce 2030, 65 % v roce 2035 (cíl může být přehodnocen). V roce 2035 bude také možno skládkovat pouze 10 % komunálních odpadů.

Tisková zpráva Arniky (redakčně upraveno)

Odstartovaly nominace na Strom roku

Návrh může podat kdokoli – jednotlivci, rodiny, sdružení, firmy, školy i obce. Dvanáct nejzajímavějších finalistů, kteří vzejdou z výběru poroty, bude soutěžit o titul Strom roku 2019 v letním online hlasování. Nejpopulárnější strom navíc postoupí do celoevropského kola.

Pro nominaci stromu do soutěže je potřeba znát několik základních údajů. Vedle příběhu stromu je nutné znát i jeho druh, lokalitu, kde roste, přibližné stáří a obvod kmene ve výšce 130 cm. Fotografie ze současnosti i minulosti a informace o možnostech spolupráce na sběru hlasů s dalšími lidmi a organizacemi šance přihlášky také významně navýší.

Celostátní anketa, kterou chce Nadace Partnerství vyzdvihnout podpořit aktivní lidi v péči o přírodní dědictví, bude na významné stromy upozorňovat celý rok. Hlasování v anketě bude spuštěno 17. června 2019 a potrvá až do 25. září. Kdo nejvíce zaujal veřejnost v hlasování, zveřejní Nadace Partnerství v rámci slavnostního vyhlášení 10. října 2019.

Nominujte svůj strom nyní! Návrhy jsou přijímány jen do 30. dubna 2019.

Další informace o anketě na www.stromroku.cz .

Z tiskové zprávy Nadace Partnerství

Alej roku 2018

Organizátoři ze spolku Arnika vyhlásili vítěze každoroční ankety o Alej roku 2018. Stala se jím tentokrát Alej přátelství na jezeře Medard, která relativně velmi těsně překonala druhou Klokotskou alej z Táborska. Kompletní výsledky soutěže včetně regionálního seřazení najdete zde: https://www.alejroku.cz/2018/vysledky-2018.

Alej přátelství na jezeře Medard

Před mnoha měsíci vznikla v hlavě Josefa Pelanta z Andělské Hory myšlenka, aby v roce 2018, roce stého výročí naší republiky vysadilo sto rodin z Karlovarského kraje alej tvořenou sty stromy. Spolu s členy Rotary klubu z Karlových Varů a dalších sponzorů začali tuto myšlenku realizovat. Každá zapojená rodina

přispěla částkou 2500,- Kč. Zvyk rotariánů vysazovat stromy ve jménu přátelství a veřejně prospěšných aktivit se datuje od počátku 20. století. Tyto stromy, které lze nalézt po celém světě, trvale připomínají ideály Rotary. Proto i alej na Medardu nese název „Alej přátelství".

Původní plánované umístění v Doupovských horách se ukázalo jako nereálné, alej tvořená sty stromy má totiž délku třičtvrtě kilometru a jednání s více vlastníky by bylo administrativně složité. Jako jedna z mála vhodných lokalit se ukázaly jižní svahy jezera Medard blízko Sokolova a díky vstřícnosti vlastníka pozemků SUAS nástupnická a.s. bylo možné alej zasadit blízko napouštěcího objektu jezera u Antonínských mostů. Po konzultaci s odborníky byl pro extrémní podmínky jižního svahu s jílovým podložím v místě bývalého hnědouhelného dolu jako nejvhodnější vytipován dub zimní (Quercuspetraea) i pro jeho odolnost a dlouholetost.

Slavnostní sázení již dvacetiletých, 4,5 metrů vysokých stromků proběhlo 28.4.2018 za účasti patronů stromů a jejich dalších rodinných příslušníků, ale i náhodných kolemjdoucích pěších a cyklistů. Nejznámějším patronem stromu je Marek Eben, který i akci moderoval. Odhalení pamětního kamene aleje, vytvořeného Josefem Kronusem ze Starého Sedla provedli Ministr životního prostředí Richard Brabec, emeritní biskup František Radkovský a předseda představenstva Sokolovské uhelné Jiří Pöpperl. Průběžná informovanost o aleji bude zajištěna na Facebookovém profilu Medard Lake.

Podle webu sdružení Arnika

Tragickým následkům dopravních nehod nejlépe zabrání prevence, nikoliv plošné kácení stromů

V roce 2018 došlo na silnicích ke 104 764 dopravním nehodám. Nárazem do stromu skončilo 2565 nehod, což jsou 2 % všech případů. Kolize se stromem si vyžádaly 73 obětí. Podle policejních statistik nehody způsobují především samotní řidiči nepřizpůsobením jízdy stavu vozovky, vjetím do protisměru nebo nevěnování se řízení vozidla. Statistiky ani odborné studie nepotvrdily vztah mezi vysokou mírou nehodovosti a existencí pevných překážek, za které jsou považovány také stromy. Namísto

kácení cenných stromů se tragickým koncům nehod dá předejít daleko efektivněji umístěním dopravního značení, snížením rychlosti, reflexními nátěry nebo instalací svodidel.

Dopravní nehody nejčastěji končí srážkou s jedoucím vozidlem (24 %), dále se zaparkovaným vozidlem (22 %) a teprve pak následuje náraz do pevné překážky (21 %), kterou kromě stromů tvoří také pouliční lampy, betonové sloupky, domy, mostní pilíře nebo skály.

Při haváriích v roce 2018 přišlo o život 565 osob. Nejvíce tragických případů (47 %) má na svědomí vzájemná srážka jedoucích vozidel, přes 20 % obětí si vyžádaly srážky s chodcem. Nárazem do stromu přišlo o život 73 lidí (12 %).

Z dlouhodobých zkušeností vyplývá, že plošné vykácení stromů u silnic problém neřeší. Odborné studie naopak prokázaly pozitivní vliv stromů kolem cest na bezpečnost jízdy. Americká studie zjistila, že ulice lemované alejemi byly vnímány jako bezpečnější jak v městských, tak v předměstských podmínkách. V předměstských prostředích se stromy byla zaznamenána významně nižší rychlost jízdy. Francouzská studie dokládá, že neexistuje spojitost mezi počtem smrtelných nehod a hustotou alejí. Aleje mnohem lépe než dopravní značky indikují zatáčky, křižovatky či vjezdy k aglomeracím. Zvyšují také možnost předvídat, kterým směrem silnice povede dále v krajině a to nejen za běžných podmínek, ale také v mlze, při sněžení či v noci.

K bezpečnější jízdě a dodržování pravidel řidiče usměrní dopravní značení, reflexní nátěry či odrazky na kmenech. Počty nehod pomáhají snižovat svodidla v rizikových místech, výsadba stromů v bezpečné vzdálenosti od vozovky a navíc správná výuka v autoškole. Ke kácení stromů z bezpečnostních důvodů by mělo docházet jen v případech, kdy stromy svým zdravotním stavem bezprostředně ohrožují zdraví lidí nebo majetek anebo pokud brání řidičům ve výhledu.

„Volání zástupců některých institucí po plošném kácení je velmi krátkozraké a především neřeší příčiny dopravních nehod. Zajistit bezpečný provoz s ohledem na funkční a zdravou krajinu vyžaduje soustavnou spolupráci odborníků napříč obory, čas a hlavně jejich ochotu. Díky naší účasti na záchraně historické aleje v Radkově však víme, že to jde,“ říká Marcela Klemensová, vedoucí kampaně Zachraňme stromy z Arniky. Arnika pomáhá zvyšovat bezpečnost silničního provozu natíráním kmenů reflexní barvou. Spolek s dobrovolníky loni ošetřil devátou alej podél silnice, tentokrát šlo o alej v Čenkově.

Kácením stromů u silnic dochází k narušení funkcí a přínosů zdravé krajiny, ze kterých čerpá i člověk. Na vozovkách a v jejich okolí pak dochází k nárůstu prašnosti a hlučnosti a zvyšují se negativní dopady extrémních projevů počasí. Navíc klesá atraktivita lokalit pro bydlení, což ovlivňuje ceny nemovitostí. Všechny tyto změny v krajině pak mají nežádoucí vliv na zdraví a psychiku obyvatel.

Tisková zpráva Arniky – Centra pro podporu občanů

Petice požaduje zákaz zábavní pyrotechniky

I v České republice vznikla iniciativa, která si klade za cíl zakázat používání a prodej zábavní pyrotechniky. Prozatím jsou ohňostroje zákonem zakázány pouze na území národních parků, regulovat či zakazovat je však mohou i obce.

Autoři petice se však domnívají, že z řady různých důvodů by bylo lepší zábavní pyrotechniku zakázat zcela. Mezi důvody uvádějí např. znečišťování ovzduší či veřejných prostranství, negativní vliv na domácí i divoká zvířata, zdraví a psychiku obyvatel, častá zranění lidí i zvířat aj. Pokud chcete vědět a vidět více, projděte si webové stránky organizátorů (http://stoppetardam.wz.cz/), kde je také petice ke stažení. Jen upozorňuji, že zejména fotografie zvířat, která se zabila kvůli silvestrovským ohňostrojům mohou být velice drastické.

Petice „Zákaz používání a prodeje zábavní pyrotechniky“ bude zájemcům o podepsání k dispozici i v kanceláři Cally.

Jiří Řehounek

Jak nepodepsat petici

O víkendu po posledním termínu jarních prázdnin skrápěly šumavskou Kvildu provazy deště. Na autobusovou zastávku spěchali běžkaři vracející se z dovolené či prázdnin, ochrany před deštěm se však většinou nedočkali. Téměř polovinu přístřešku zabíral stolek s peticemi a publikacemi o „zelené Šumavě“. Za stolkem seděl zasmušilý muž v lesnické kamizole. Petiční stánek rozložil v suché polovině přístřešku, zatímco druhá polovina byla zaplavená hlubokou kaluží.

Čas od času se lesník pokoušel zapřádat hovor s běžkaři a lákal je k podpisu petice. Naše rodina byla naštěstí po striktním odmítnutí uznána za ztracený případ nehodny dalšího přemlouvání. Padala tvrzení o suchých lesích, kůrovcové kalamitě a o tom, jak v Praze kvůli šumavské bezzásahovosti nebudou mít vodu. Na místní to občas zafungovalo, na přespolní moc ne. Autor petice si zjevně neuvědomoval, že situace moknoucích běžkařů úplně nenahrává jeho snažení.

Těsně před příjezdem autobusu zaútočil petičník na starší paní s běžkami v ruce. Nějakou dobu mlčky poslouchala apokalyptické vize páně lesníkovy a potom klidně odpověděla: „Ale já si to nemyslím. Mám chalupu na Šumavě a vidím, jak si příroda nejlíp pomůže sama.“

Jiří Řehounek

Vybrali jsme pro vás ze 400 různých tipů na výlety po Jihočeském kraji, které všechny najdete v databázi Enviroskop na webu www.enviroskop.cz. Jeho zpracovatelem je jihočeská Krajská síť environmentálních center KRASEC.

Kněz u Hrazan (lat: 49.526, lon: 14.3365)

Už jste byli letos u moře? Vyzkoušejte kamenné moře u Hrazan.

Přírodní památku Kněz u Hrazan tvoří balvanové moře s velkými balvany, které jsou rozptýlené na svahu nad obcí Hrazany. Toto kamenné moře vzniklo zvětráváním žulového masivu a následnou erozí. Některé kameny mají tvarované mísy s odtokovými žlábky, které v minulosti mohli sloužit rituálním obřadům. Území dostalo pojmenování podle největšího balvanu (4 x 8 m) s místním názvem Kněz, který se hrdě tyčí nad údolím. Vedle Kněze se nalézá i kámen s vytvarovanou miskou zvaný Křtitelnice.

Zvláštní atmosféru místu dodávají vyvěrající vodní prameny asi 100 m severovýchodně od Kněze na sousedním svahu. V údolíčku nad bývalou slepičárnou najdete třeba nevyužívanou studánku se stěnami vyskládanými z kamenných valounků (http://www.estudanky.eu/4204-studanka-knez-u-hrazan). Studánka bývá částečně zakrytá listím, ale v její blízkosti objevíte další nepřehlédnutelné jámy v zemi s prameny. Oblast je pokryta smíšeným lesem s borovicí, bukem, javorem, lípou a břízou a můžete tu potkat i dva silně ohrožené živočišné druhy – slepýše křehkého a ještěrku obecnou.

Na loukách při okrajích lesa roste pestře modrožlutě zbarvená rostlina černýš hajní (dosahuje výšky od 10 do 50 cm a kvete od června do září). V některých slovanských zemích je považována za léčivku a hlavní bylinu, která se sbírá při slavnostech letního slunovratu.

Lokalita je jedním ze zastavení Naučné stezky Kovářovskem.

Časová náročnost: 0,5 hodiny

Povaha terénu: Lokalita se nachází v lese, místy v prudkém svahu. Vede k ní nejprve zpevněná cesta a dále jen polní a lesní pěšina.

Dostupnost: Obec Hrazany leží na trase červené turistické značky vedoucí z Milevska do Petrovic a necelých 5 km severovýchodně po silnici od Kovářova. Přímo v Hrazanech je autobusová zastávka u odbočky ke kravínu. Na konci této odbočky (zpevněné cesty) vedoucí dále v mírném stoupání pokračuje východním směrem luční pěšina, která se stáčí jihovýchodním směrem podél lesa. Asi po 150 m je umístěna informační tabulka o PP Kněz u Hrazan. Odtud se nebojte ponořit do lesa, který ukrývá nepřehlédnutelné balvanové moře.

Odkaz na lokalitu na stránce Enviroskopu najdete zde: http://www.enviroskop.cz/?CS#lokalita:knez-u-hrazan

Vybrali pro vás Romana Panská a Edvard Sequens

Calla vás srdečně zve na besedu

Krajina, sucho a povodně

s ekologem Davidem Pithartem

Změna klimatu přináší sucha a povodně. Jak udržet koloběh vody a tlumit extrémy počasí? Co jsme to udělali s potoky, řekami a mokřady? Jak situaci napravit a jak prosadit potřebné změny?

Ve středu 17. dubna 2019

od 18:00 hodin

v klubu Horká vana, Česká ul. 7, České Budějovice

Více informací:
Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice
tel.: 384 971 930, calla@calla.cz, http://www.calla.cz

Příště: 15. května – Lesní mravenci s Veronikou Jílkovou

Calla Vás srdečně zve na přírodovědnou vycházku

„Výprava do údolí Rudolfovského potoka“

S geologem Petrem Rajlichem (Jihočeské muzeum) a botanikem Petrem Kouteckým (PřF JU)

Přírodovědná vycházka do údolí Rudolfovského potoka zaměřená především na geologii a botaniku. Meandrující potok, jarní byliny, těžební tvary v přírodě a příroda po těžbě. Vycházka s odborným výkladem je vhodná i pro děti a potrvá dvě až tři hodiny. Trasa bude sjízdná pro dětské kočárky.

Sobota 6. 4. 2019 od 9:30 hod

Sraz účastníků na zastávce českobudějovické MHD Rudolfov, Kostel (spoj č. 1, příjezd 9:28).

Další program přírodovědných vycházek:

„Kroužkování u ZOO“, středa 8. 5. 2019 od 9:00 hod

(mmj. s ornitologem Petrem Veselým a entomologem Jiřím Řehounkem, lektor ze ZOO Hluboká v jednání)

„Výprava na Vyšenské kopce“, neděle 2. 6. 2019 od 8:30 hod.

(s botaničkou Terezou Rejnkovou, ornitologem Petrem Veselým, entomology Zdeňkem Hančem a Jiřím Řehounkem)

Sledujte pozvánky na:

Tento projekt je spolufinancován Statutárním městem České Budějovice.

Program exkurzí katedry botaniky PřF JU (jaro 2019)

6. 4. 2019 – Bryologická exkurze z Borku do Ševětína

Sraz na Borku na konečné MHD č. 2 v 9:21. Půjde se údolím Kyselé vody a dále do Ševětína – Vede Jan Kučera.

13. 4. 2019 – Pátrání po vápnomilné květeně u Štěkře

Odjezd autobusem v 9:00 z autobusového nádraží (nástupiště č. 1) do zastávky Dolní Třebonín, rozc. Věncová hora, odtud přes Věncovou horu do Štěkře, prohlídka jeskyně z krystalického vápence (čelovku s sebou), pátrání po vápnomilné květeně v okolí jeskyně, poté sestup do kaňonu Vltavy ve Zlaté Koruně. Návrat vlakem ze Zlaté Koruny (15:03, 17:09) nebo autobusem ze zastávky Zlatá Koruna, Rájov (14:45). V případě dobrého počasí buřty s sebou. – Vede Magdalena Lučanová.

27. 4. 2019 – Kaňon Lužnice u Bechyně

Odjezd v 8:01 rychlíkem směr Praha do Tábora (8:56), přestup na „Bechyňku“ do zastávky Třebelice (odjezd z Tábora 9:06, příjezd 9:31). Z Třebelic půjdeme do Dobronic a dále údolím po proudu Lužnice. Návrat přímým autobusem z Bechyně v 16:15 (v Budějovicích 17:15). – Vede Petr Koutecký.

4. 5. 2019 – Jindřišským údolím u Jindřichova Hradce

Sraz v 9:37 hod. na vlakové zastávce Jindřiš-zastávka po příjezdu vlaku z Českých Budějovic (odjezd z ČB 8:07 hod, přestup v Jindř. Hradci 9:25 hod, vedoucí budou čekat u vlak. zast. Jindřiš-zastávka). Odtud Jindřišským údolím proti proudu Hamerského potoka, návštěva zříceniny Vítkův hrádek a dále směrem k Ratmírovskému rybníku. Zpět návrat vlakem z Malého Ratmírova v 16:02 (přestup v JH 16:43 hod, v ČB v 17:47 hod.). – Vedou Libor Ekrt a Pavel Kúr.

8. 5. 2019 – Kolem Hosína

Sraz na konečné autobusu MHD číslo 6 Hrdějovice, Točna v 8:39 (odjezd z nádraží 8:20), Odtud směrem na Hosín a podle chuti a počasí na Hlubokou nebo obloukem zpět na MHD na Hosín nebo na Borek. – Vede Milan Štech.

18. 5. 2019 – Na vápencový vrch Opolenec u Sudslavic

Odjezd vlakem v 8:04 do Strakonic (příjezd 8:51), přestup na vlak směr Volary s odjezdem v 9:25 do zastávky Bohumilice v Čechách (příjezd 10:08). Pozor, vedoucí pojede až ze Strakonic a jízdenky se kupují nadvakrát. Obě lze koupit v Budějovicích, ale u dvou různých dopravců – do Strakonic ČD, ze Strakonic GW Train. Navštívíme vrch Opolenec (vápencový kopec s výskytem velké řady vzácných druhů rostlin) a podle času a počasí možná i protější vápencové svahy. Zpět vlakem v 15:55. Příjezd do Č. Budějovic v 17:52. – Vede Radim Paulič.

Zveme Vás na výstavu grafičky, která dává tvář našim publikacím, pozvánkám i Ďáblíku:

Lenka Pužmanová

OF MY LIFE

Výstava fotografií
2. 4. - 31. 5. 2019

Galerie D9, Dukelská 9, ČB

28. pochod Blanským lesem

v sobotu 27. dubna 2018

(sraz v 9:00 na vlakovém nádraží v Českém Krumlově)

Trasa pochodu povede z památkové rezervace Vodice kolem přírodní rezervace Jaronínská bučina na Jaronín, České Chalupy, Brloh, přírodní památku Šimečkova stráň a kolem potoka přes Hamry a Křemži do Holubova. Délka trasy je 19 km.

Pořádá AOPK ČR – Správa CHKO Blanský les a Informační středisko CHKO Blanský les – Holubov.

Exkurze napříč národními parky Šumava a Bavorský les 2019

Zajímá vás, jak se vyvíjí příroda, když se jí nechá prostor a čas? Chtěli byste poznat středoevropskou divočinu na vlastní oči a kůži a porozumět tomu, v čem je její nedocenitelná hodnota? Zaznamenali jste spory o kácení v národním parku Šumava a chtěli byste se přímo v terénu dozvědět více? Chcete se přesvědčit, zda se les po napadení kůrovcem sám obnovuje?

Pokud odpovídáte ano, přihlaste se na jednu z našich exkurzí. Hnutí DUHA již více než dvě desetiletí aktivně usiluje o kvalitnější ochranu přírody v národním parku. Letos pro vás již podvacáté připravuje několik možností, jak se přiblížit šumavské divočině.

Jedna čtyřdenní, dvě víkendové a jedna jednodenní exkurze, **vždy pod vedením odborného průvodce**. Pokaždé **do nejvzácnějších míst obou národních parků** včetně těch běžně nepřístupných. Vyberte si některou z nich.

Termíny a místa exkurzí

- **30.8. - 1. 9. 2019** Exkurze napříč Šumavskými pláněmi: Modravské slatě a Ptačí potok
- **21. - 26. 8. 2019** Velká exkurze napříč národními parky Šumava a Bavorský les
- **24. 8. 2019** Exkurze napříč Modravskými slatěmi
- **6. - 8. 9. 2019** Exkurze napříč jižním masivem národního parku Šumava: Plechý, Trojmezenský prales a Smrčina

Podrobnosti na http://www.hnutiduha.cz/exkurze.

Ekologické dny Olomouc 2019: Nové mýty

29. ročník festivalu

BESEDY, Divadlo hudby – Muzeum umění Olomouc

26. - 28. dubna (Marek Orko Vácha, David Storch, Cyril Höschl, Václav Cílek, Sylva Fischerová, Václav Bělohradský, Ladislav Miko, Tereza Stöckelová, Pavel Barša, Pavel Kohout aj.)

VYCHÁZKY

Kvákání v Domu přírody, Vítání ptačího zpěvu v Domu přírody, Ranní ptačí koncert, Noc slavíků, Krajinné úpravy v Lednicko-valtickém areálu, Morava – divoká vodní pokladnice Hané, Baťův Zlín a architektura

VÝSTAVY

Václav Cígler – Kresby: Muzeum moderního umění – trojlodí, 2. 3. – 23. 6.
Zažíváme změny klimatu: Dům přírody Litovelského Pomoraví – Sluňákov 26. 3.–26. 6.
Adam Kašpar – Argument oka: Galerie Caesar Olomouc 2. 4. – 26. 7.
Miloš Šejn – Aqua: Muzeum umění Olomouc – Divadlo hudby, 26. 4. – 28. 5.

EKOJARMARK

úterý 1. května, Horní náměstí Olomouc

9.00 – 18.00 Tradiční řemesla, hravá zastavení pro rodiče s dětmi, nevládní organizace, informace o životním prostředí, divadlo pro rodiče s dětmi, výstavy, kulturní programy, životní alternativy a pestrost, odpady: Olomouc třídí odpad, udržitelná domácnost, biodiverzita přírody a lidských přístupů k ní, pohled na Olomouc z radniční věže, projížďky Olomoucí na raftech a další… Slavnost společného pobývání na Zemi.

Koncerty (Marshall Malinovsky, Václav Marek his Blue Star, Hm…, Žamboši, Jablkoň, -123 minut, Zrní, Longital)

Podrobný program a informace o ubytování během EDO na https://slunakov.cz/edo/.

Zpravodaj Ďáblík pro své členy a přátele vydává:

CALLA®

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice
Telefony: 384 971 930, 387 311 381 • **Fax:** 384 971 939
E-mail: calla@calla.cz • **Internet:** http://www.calla.cz • **Calla** je také na Facebooku
Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice
IČO: 62536761
Uzávěrka dalšího čísla je do 25. dubna 2019. Články posílejte na edvard.sequens@calla.cz.
Databázi odběratelů spravuje Romana Panská. Chcete-li se přihlásit k pravidelnému odběru Ďáblíka, pište na calla@calla.cz. Nechcete-li naopak dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás vymažeme z adresáře.
Všechna starší čísla občasníku Ďáblík najdete na webových stránkách Cally.

Líbil se Vám Ďáblík? Pomozte nám s jeho šířením!

Pošlete ho svým přátelům s nabídkou na pravidelný odběr do e-mailové schránky.

Můžete nám také přispět na vydávání.

Použijte číslo účtu 3202800544 / 0600 a variabilní symbol: 111.

Děkujeme!